

राष्ट्रीय निवृत्ती वेतन योजना : वाचन साहित्य

दिनांक ०१ नोव्हेंबर २००५ रोजी किंवा त्यानंतर राज्य शासनाच्या सेवेत नियुक्त झालेले/ होणारे सर्व कर्मचारी तसेच दिनांक ०१/०१/२०१४ रोजी वा त्यानंतर सेवेत नियुक्त झालेले/ होणारे महाराष्ट्र संवर्गातील अखिल भारतीय सेवेतील अधिकारी यांना राष्ट्रीय निवृत्ती वेतन योजना महाराष्ट्र शासन वित्त विभाग शा.नि. दिनांक ०६ एप्रिल २०१५ अन्वये लागू केलेली आहे.

राष्ट्रीय निवृत्ती वेतन योजनेखालील कर्मचाऱ्यांच्या विहित केलेली १०% मूळ वेतन + त्यावरील महागाई भत्ता अंशदानाची रक्कम कर्मचाऱ्यांच्या वेतन देयकातून दरमहा वसूल केले जाईल तसेच नियोक्त्याचे १०% सममूल्य अंशदान दरमहा आहरण व संबंधित अधिकारी जमा करतील.

शासकीय सेवेतील कर्मचाऱ्यांच्या तसेच अखिल भारतीय सेवेतील अधिकाऱ्यांच्या अंशदानाच्या व नियोक्त्याच्या सममूल्य अंशदानाच्या रकमेचा ताळमेळ घेतल्यानंतर संबंधित कोषागार अधिकारी देयकामधील वसुलीसंदर्भात अंशदानाचा (कर्मचारी/अधिकारी व नियोक्त्याने अंशदान यासह) आवश्यक तो संपूर्ण तपशील दर्शविणारी माहिती सबस्क्रायबर कॉन्ट्रीब्युशन फाईलच्या (SCF) स्वरूपात तयार करुन केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरणाच्या संगणक प्रणालीमध्ये अपलोड करेल. अशाप्रकारे वसूल केलेल्या रकमा गुंतवणूकीकरिता नेमण्यात आलेल्या निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापकांकडे पाठविण्यात येतील.

केंद्र शासनाकडून राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेअंतर्गत या योजनेतील कर्मचाऱ्यांना गुंतवणूकीसाठी विकल्प असून आयकर बचतीसह इतर अनेक फायद्यांचा लाभ होणार आहे या योजने अंतर्गत कर्मचारी त्यांच्या/तिच्या भविष्यासाठी/ उतारवयासाठी भरपूर बचत करणार असून त्यांची फलश्रुतीही चांगल्या प्रकारे मिळणार आहे. कर्मचाऱ्यांला योजनेअंतर्गत अंशदानाची रक्कम शासनाच्या विविध प्रकारच्या योजनेंतर्गत गुंतवण्याचे पूर्ण स्वातंत्र्य असणार आहे. तसेच शासनसुद्धा एकूण वसुलीच्या रकमेमधील कर्मचाऱ्यांच्या जमाखात्यामधील काही रक्कम गुंतवणूकीसाठी घेणार आहे. ही योजना परिभाषित अंशदानावर आधारित असून त्या योजनेमध्ये दोन स्तर असतील म्हणजे स्तर १ (Tier I) व स्तर २ (Tier II) स्तर १ हा शासनाच्या सेवेत दिनांक १ नोव्हेंबर २००५ रोजी किंवा त्यानंतर नियुक्त होणाऱ्या सर्व कर्मचाऱ्यांसाठी अनिवार्य असेल.

स्तर २ अंतर्गत प्रत्येक शासकीय कर्मचारी त्याची तशी इच्छा असल्यास वर उल्लेखिलेल्या निवृत्तीवेतन स्तर १ खात्याव्यतिरिक्त स्वैच्छिक स्तर २ आहरणयोग्य खाते उघडू शकतो. या स्वतंत्र खात्यात कर्मचाऱ्यांचे अंशदान जमा केले जाईल. आणि शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या त्यातील रकमा काढून घेण्याचा विकल्प असेल. आजारपणात अशी रक्कम काढण्याची परवानगी असेल. राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेअंतर्गतच्या गुंतवणूकीवरील दहा फायदे

- १) **गुंतवणूकीची मोठी संधी** - या योजनेंतर्गतच्या कर्मचाऱ्यांना तीन प्रकारच्या गुंतवणूकीसाठी तीन विकल्प असणार आहेत. सदरचे विकल्प म्हणजे समभाग विकल्प शासकीय रोखे व मुदतठेवीमधील गुंतवणूक.
- २) **आयकरातील बचत** - हा निधी निवृत्तीवेतनच्या हेतूसाठी असून निवृत्तीवेतन निधी नियामक व विकास प्राधिकरणाच्या नियंत्रणाखाली असणार आहे. आयकर सेक्शन ८० सीसीडी (१) आणि सेक्शन ८०

सीसीडी (२) अंतर्गत आयकराच्या बचतीचा फायदा घेता येणार आहेत. कर्मचारी रुपये १.०० लाखापर्यंत आयकर बचत करू शकतात.

- ३) **फायदेशीर निवृत्तीवेतन विकल्प** - आयकर बचतीसह सेवानिवृत्तीच्या दृष्टीने ही गुंतवणूक उपयुक्त ठरणार आहे. आनंदी व आर्थिक तणावमुक्त सेवानिवृत्तीसाठीची खात्री या योजनेतून दिसून येईल.
- ४) **कर्मचाऱ्यांना विस्तृत व्याप्ती संरक्षण** - या योजनेखाली फक्त राज्य व केंद्र शासनाचे कर्मचारी पात्र नसून नोंदणीकृत कंपन्यातील कर्मचारी भागीदारी संस्था सोसायटी आणि विश्वस्त यांनाही या योजनेतर्गत सहभागी होऊन फायदा घेता येणार आहे.
- ५) **फंड मॅनेजर निवडण्याचा विकल्प** - शासनाने नियुक्त केलेल्या भारतीय आयुर्विमा महामंडळ निवृत्ती वेतन निधी स्टेट बँक ऑफ इंडिया निवृत्तीवेतन निधी व युटीआय निवृत्तीवेतन सोल्युशन्स या फंड मॅनेजरपैकी कोणत्याही एकाची निवड करण्याचा विकल्प शासकीय कर्मचाऱ्यांकडे आहे.
- ६) **नियोक्त्यास कर बचतीचा फायदा** - नियोक्त्यास कर्मचाऱ्यांच्या सेवानिवृत्ती योजनेतर्गतचा खर्च दाखवून एकूण जमा रकमेवर कर बचतीचा फायदा घेता येईल.
- ७) **चक्रवाढ पद्धती गुंतवणूक** - मुदलावर चक्रवाढ पद्धतीने व्याजाची परिगणना केली जाणार आहे. प्रत्येक महिन्याची गुंतवणूक चक्रवाढ पद्धतीने केलेल्या व्याजाच्या परिगणनेनुसार वाढ होऊन गुंतवली जाणार असून हा या योजनेतील वैशिष्ट्यपूर्ण विकल्प आहे.
- ८) **स्थानांतरणीय गुंतवणूक** - एखाद्या कर्मचाऱ्यांची राष्ट्रीय निवृत्ती वेतन योजना लागू असलेल्या अन्य कार्यालयात बढतीने, पदावनतीने अथवा बदलीने किंवा इतर कोणत्याही कारणांमुळे स्थानांतरीत झाला तरीही एकदा दिलेला कायम निवृत्तीवेतन लेखा क्रमांक बदलत नसल्याने व्यवहारावर कोणताही परिणाम होणार नाही. इतर कार्यालय, विभाग, संस्था, संघटना यामध्ये बदली झाल्यास खात्यातील संपूर्ण शिल्लक रक्कम हस्तांतर/ बदली होणार आहे.
- ९) **दैनंदिन व्यवहाराची माहिती** - कर्मचाऱ्याने केलेल्या गुंतवणूकी बाबतच्या दैनंदिन तपशीलाची माहिती कर्मचाऱ्यास मिळणार आहे.
- १०) **आर्थिक व्यवहारातील सुलभता** - या योजनेतर्गत नविन खाते उघडणे व आर्थिक व्यवहार करणे यामध्ये कोणत्याही प्रकारची गुंतागुंत नाही. कर्मचाऱ्याची माहिती नमुना क्र. १ मध्ये प्राप्त झाल्यानंतर प्रत्येक कर्मचाऱ्याला केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरणाकडून एक कायम निवृत्तीवेतन खाते क्रमांक देता येईल. व्यवहारातील सुलभीकरणामुळे राष्ट्रीय निवृत्ती वेतन योजना एक वैशिष्ट्यपूर्ण योजना आहे.

राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेतर्गत आयकरातून बचत कशी करता येईल?

राष्ट्रीय निवृत्ती वेतन योजना ही करदात्यांना आयकरातून बचतीसाठी उत्तम साधन आहे. गतवर्षाच्या अर्थसंकल्पीय अधिवेशनात अर्थ मंत्रालयाने रु.५०,०००/- च्या कराचा आयकर सेक्शन ८० सीसीडी (१) (ब) अंतर्गत करदात्यांसाठी फायदा दिलेला आहे. थोडक्यात आयकर दात्यांसाठी या योजनेतर्गत भरपूर फायद्यांचे पर्याय दिलेले आहेत. राष्ट्रीय निवृत्ती वेतन योजना ही ज्येष्ठ नागरिकांसाठी अत्यंत महत्त्वपूर्ण योजना आहे.

आयकर बचतीसाठी राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना कशी मदत करते.

२०१६-१७ हया वित्तीय वर्षात राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेतर्गत आयकरातून सूट कशी मिळविता येईल ते पाहू.

- १) **मोठ्या कपातीची मर्यादा** - या योजनेखाली एका वित्तीय वर्षात रुपये १,५०,०००/- ची गुंतवणूक करता येते- आणि सदरची सर्व रक्कम आयकर सेक्शन ८० क अंतर्गत येतो. आणि त्या रु.१,५०,०००/- साठी आयकर सेक्शन ८० सीसीडी अंतर्गत सूट आहे.
- २) **रुपये ५०,०००/- ची अतिरिक्त सूट** - केंद्र शासनाच्या निकषाप्रमाणे आयकर सेक्शन ८० सीसीडी अंतर्गत रुपये ५०,०००/- पर्यंत अतिरिक्त सूट देण्यात आलेली आहे.
- ३) **कलम ८० सीसीडी अंतर्गत पात्रता** - पात्रतेच्या नियमाप्रमाणे वेतन व महागाई भत्त्याच्या १०% एवढी रक्कम कलम ८० सीसीडी (२) अंतर्गत कपातीसाठी निश्चित केलेली आहे. आयकर कलम ८० सी अंतर्गत रक्कम रुपये १,५०,०००/- वरील रकमेसाठी ही तरतूद देय आहे.
- ४) **शासकीय व खाजगी कंपन्यातील कर्मचाऱ्यांसाठी कराचा फायदा** - राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेच्या सुधारीत तरतुदीनुसार शासकीय व खाजगी कंपन्यातील कर्मचाऱ्यांसाठी कराचा फायदा मिळणार आहे.
- ५) **कराचा फायदा फक्त स्तर १ मधील लेख्यासाठी लागू** - राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना स्तर १ व स्तर २ अशा दोन विभागात विभागलेली आहे. स्तर १ मधील लेख्यात गुंतविलेली रक्कम त्याची मुदत संपल्यानंतरच काढता येते. त्यामुळे आयकर बचतीचा फायदा फक्त स्तर १ मधील गुंतवणुकीसाठी लागू आहे.
- ६) **वर्गणी व पुढील योजनेच्या व्याजाच्या रकमेवरही आयकर बचतीचा फायदा** - राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेअंतर्गत वर्गणी व त्यावर पुढे मिळणारे व्याज यावरसुद्धा आयकर बचतीचा फायदा मिळणार आहे. राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेच्या लेख्यातून रक्कम काढल्यानंतर गुंतवणूकदारास आयकर बचतीचा फायदा मिळणार नाही.

निवृत्तीवेतन निधी बाबत

निवृत्तीवेतन निधी म्हणजे सक्षम अधिकाऱ्याने अंशदान स्विकारणे, ते साठविणे आणि वर्गणीदारांना विहित पद्धतीनुसार प्रदान करणे यासाठी नेमणूक केलेला मध्यस्थ होय.

नेमणूक करण्यात आलेला निवृत्तीवेतन निधी हा राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना खाली वर्गणीदाराकडून जमा करण्यात निवृत्ती विषयक बचतीचे व्यवस्थापन करील. निवृत्तीवेतन निधी हा गुंतवणूक केलेली मालमत्ता निधी वर्गीकरणाबाबत दिलेल्या सूचनानुसार निधी वर्गीकरण केल्याबाबत तसेच प्रत्येक योजनेमधील मालमत्तेचे मूल्य याबाबत सुरक्षित सांकेतांकाद्वारे सी.आर.ए. यांना नियमित कळविण्याची दक्षता घेईल.

निवृत्ती वेतन निधी विनियामक व प्राधिकरण यांचेकडे नोंदणीकृत असलेल्या निवृत्तीवेतन निधी पैकी डाक निवृत्ती वेतन निधी पैकी एका निवृत्तीवेतन निधी निवड करण्याचा अधिकार वर्गणीदारास असेल आणि कोणत्याही खर्चाशिवाय वर्गणीदारास वर्षामधून एकदा निवृत्तीवेतन निधी बदलण्याची संधी असेल निवृत्तीवेतन निधी विनियामक व प्राधिकरणाने वेळोवेळी दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वानुसार निवृत्तीवेतन निधी याना उपलब्ध निधीची गुंतवणूक करावी लागेल.

राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजने अंतर्गत असणाऱ्या निवृत्तीवेतन निधीची यादी

सध्या निवृत्तीवेतन निधी विनियामक व प्राधिकरणाने शासकीय विभागामध्ये तीन निवृत्तीवेतन निधी आणि खासगी क्षेत्रामध्ये आठ निवृत्तीवेतन निधी यांची नेमणूक/परवानगी वर्गणीदाराचा निधी सनियंत्रण करण्यासाठी नोंदणीकृत केलेले आहेत.

(अ) शासकीय विभागामधील निवृत्तीवेतन निधी (पी.एफ.)

I) एल.आय.सी. पेन्शन फंड लिमिटेड.

II) एस.बी.आय. पेन्शन फंड प्रायव्हेट लिमिटेड.

III) युटीआय रिटायरमेंट सोल्युशन्स लिमिटेड.

(ब) खाजगी विभागामधील निवृत्तीवेतन निधी (पी.एफ.)

i) एच.डी.एफ.सी.पेन्शन मॅनेजमेंट कंपनी लिमिटेड.

ii) आय.सी.आय.सी.आय.प्रडेन्सिअल पेन्शन फंड मॅनेजमेंट कंपनी लिमिटेड.

iii) कोटक महिंद्रा पेन्शन फंड लिमिटेड

iv) एल.आय.सी.पेन्शन फंड लिमिटेड

v) रिलायन्स कॅपिटल पेन्शन फंड लिमिटेड

vi) एस.बी.आय.पेन्शन फंड प्रायव्हेट लिमिटेड

vii) यु.टी.आय.रिटायरमेंट सोल्युशन्स लिमिटेड

viii) पेन्शन फंड (पी.एफ.) टु.बी.इनकॉर्पोरेटेड बाय बिल्ला सनलाईफ

इन्शुरन्स कंपनी लिमिटेड

राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजने अंतर्गत निवृत्तीवेतन निधी कडून व्यवस्थापन करण्यात येणाऱ्या योजना

योजना म्हणजे निवृत्तीवेतन निधी विनियामक व प्राधिकरणाकडून राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजने अंतर्गत पद्धतशीर राबविण्यात येणारी योजना निवृत्तीवेतन निधीकडून संबंधीत विभागामधील खालील योजनांचे व्यवस्थापन करण्यात येते.

शासकीय कर्मचाऱ्यांना लागू असणाऱ्या योजना

i) केंद्र शासनाच्या योजना

ii) राज्य शासनाच्या योजना

iii) कार्पोरेट सीजी योजना

iv) योजना इ (स्तर १ आणि स्तर २)

v) योजना - सी (स्तर १ आणि स्तर २)

vi) योजना — जी (स्तर १ आणि स्तर २)

निवृत्तीवेतन निधीची कार्यपद्धती

निवृत्तीवेतन निधीची कार्यपद्धती ही नेमणूकीच्या पत्रामधील शर्तीनुसार आणि प्राधिकरणाने वेळोवेळी दिलेल्या निर्देशानुसार असते. निवृत्तीवेतन निधी, राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेच्या वर्गणीदाराचे निवृत्तीवेतन मालमत्तेची गुंतवणूक आणि व्यवस्थापन आदेशानुसार करते, ज्यामध्ये खालील बाबींचा समावेश आहे. परंतु खालील बाबींची मर्यादा घालून देण्यात आलेली नाही.

१) प्राधिकरणाने गुंतवणूकीबाबत विहीत केलेल्या मार्गदर्शक तत्वाप्रमाणे अंशदानाची गुंतवणूक करणे.

२) योजनेची वैशिष्ट्ये तयार करणे.

३) व्यवहाराची पुस्तके आणि माहिती ठेवणे.

- ४) प्राधिकरणास विहित कालावधीमध्ये अहवाल सादर करणे.
- ५) सार्वजनिकरित्या उघड करणे.

केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरणाबाबत (सी.आर.ऐ.)

राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेसाठी (आयडीएस) एनएसडीएल इ-गव्हर्नन्स इन्फ्रास्ट्रक्चर लिमिटेड यांची दिनांक ०१ डिसेंबर २००७ पासून १० वर्षे कालावधीकरिता केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरण म्हणून नेमणूक करण्यात आलेली आहे.

राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेमधील वर्गणीदारांचे हित आणि त्यांच्या मालमत्तेचे संरक्षण करण्यासाठी केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरण यांनी अंतर्गत व्यवस्थापन आणि आर्थिक व्यवहारामधील शिस्त असणारी अंतर्गत यंत्रणा स्थापन करावी.

केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरण हे त्यांचे कामकाज निवृत्तीवेतन निधी विनियामक व प्राधिकरण यांनी दिलेल्या निर्देशानुसार करतील. ते अभिलेख ठेवणे, व्यवस्थापन आणि ग्राहक सेवा याबाबत जबाबदार असतील. त्यांनी राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेच्या वर्गणीदाराकडून येणाऱ्या सूचना या निवृत्तीवेतन निधी यांना कळवाव्या तसेच सदर सूचनांची तात्काळ दखल घेऊन त्यानुसार कार्यवाही करावी.

केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरण हे निवृत्तीवेतन निधी विनियामक व प्राधिकरण आणि राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेमधील मध्यस्थ उदा. निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापक, वार्षिक सेवा पुरवठादार, विश्वस्त बँक इत्यादी यांच्यामधील आर्थिक व्यवहाराबाबत माहिती व्यवस्थापन करण्याचे काम करतील.

संपर्काचा तपशील

टोल फ्री क्रमांक - १८००२२२०८०

पत्ता

एन.एस.डी.एल. इ-गव्हर्नन्स इन्फ्रास्ट्रक्चर लिमिटेड
पहिला मजला, टाईम्स टॉवर कमला मिल्स कंपाऊंड
सेनापती बापट मार्ग, लोअर परेल,
मुंबई - ४०००१३

केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरणाचे कार्य

सर्व विभागामधील वर्गणीदारांना सेवा पुरविणे

- १) राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेच्या सर्व वर्गणीदाराबाबत अभिलेख ठेवणे, व्यवस्थापन आणि ग्राहक सेवा पुरविणे.
- २) कायम निवृत्तीवेतन लेखा क्रमांक देणे (PRAN) आणि आय.पी.आय.एन./टी.पी.आय.एन.
- ३) सर्व कायम निवृत्तीवेतन लेखा क्रमांक (PRAN) याबाबतची माहिती संकलन करणे, वर्गणीदारांच्या ओळखीकरिता सादर केलेल्या कागदपत्राच्या प्रतीची बारकाईने तपासणी करणे आणि व्यवहारांची नोंद घेणे.
- ४) खालील सुविधा उपलब्ध करून देण्यात याव्या.
 - i) मध्यवर्ती तक्रार निवारण व्यवस्थापन पद्धती.
 - ii) कॉल सेंटर सुविधा

- iii) व्यवहाराचा एकत्रित नियतकालीक तपशील (एस.ओ.टी.)
- iv) वर्गणीदारांना सेवा पुरविणे उदा.योजनेमधील बदल, आलेखीय पद्धतीने बदलाचे तपशील, तक्रार निवारण इत्यादी.
- v) हक्क/मागणी निवारण कक्ष आणि मागणी पत्राचा निपटारा करण्यासाठी संबंधीत कार्यपद्धती

अद्यावत अभिलेख ठेवणे

- १) देशभरामध्ये सुविधा पुरविणारी केंद्रे स्थापन करणे आणि त्यांचे व्यवस्थापन करणे.
- २) नविन सुविधामध्ये सातत्याने सुधारणा करणे/उपयोगिता वाढविणे आणि नविन पद्धती निर्माण करणे.
- ३) सातत्याने वाढ करणे आणि विशिष्ट रचनेच्या कार्यपद्धतीमध्ये वर्गणीदाराच्या आवश्यकतेनुसार सुधारणा करणे.
- ४) आवश्यक असणारे सर्व प्रकारचे हार्डवेअर आणि सॉफ्टवेअर मिळविणे.
- १) पत्राचा निपटारा आर्थिक व्यवहार करण्यासाठी व्यवस्था करणे आणि सुरक्षित मुलभूत सुविधा तयार करणे.

मध्यस्थांना द्यावयाच्या सेवा

अ) निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापक (PFM)

- १) निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापकांना विहित कालावधीमध्ये निधी उपलब्ध करून देणे.
- २) एकत्रित गुंतवणूक प्राधान्य योजनेची माहिती तयार करणे आणि पाठविणे.
- ३) निव्वळ प्रदान अहवाल पाठविण्याची तरतूद करणे.
- ४) निव्वळ प्रदान अहवालामधील त्रुटी/अहवाल अंतिम करणे.
- ५) विश्वस्त बँकांकडून प्राप्त झालेल्या निधी हस्तांतरण स्वीकृती अहवाल यावरून निव्वळ निधी हस्तांतरण अहवाल तयार करणे.
- ६) निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापकांनी केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरणास लिफाफा मालमत्ता मूल्याबाबतच्या माहिती आधारे योजनेचा प्रगती अहवाल तयार करणे.
- ७) विकास प्रदान अहवाल पाठविण्याची तरतूद करणे.
- ८) निकाल प्रदान अहवालामधील त्रुटी/अहवाल कायम करणे.
- ९) विश्वस्त बँकांकडून प्राप्त झालेल्या निधी हस्तांतरण स्वीकृती अहवालवरून विश्वस्त निधी हस्तांतरण अहवाल तयार करून निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापकांना पाठविणे.
- १०) निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापकांनी केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरणास निव्वळ मालमत्ता पुरवठाबाबतच्या माहिती आधारे योजनेचा प्रगती अहवाल तयार करणे.

ब) विश्वस्त बँक (Trusted Bank)

- १) विश्वस्त लेखा आणि निवृत्तीवेतन निधी अंशदान माहिती अहवाल यावरून निवृत्तीवेतन निधी अहवालाचा ताळमेळ घेणे.
- २) निधीचा ताळमेळ घेताना चूक/त्रुटी याबाबतचा अहवाल तयार करणे.
- ३) विश्वस्त बँकांना वर्गणीदाराच्या खात्यामधून काढलेल्या रक्कम वर्गणीदाराचे खात्यावर जमा करणेबाबत तसेच उर्वरीत रक्कम वार्षिक योजनेनुसार वार्षिक सेवा पुरवठादार यांच्या खात्यावर जमा करण्याबाबत सूचना देणे.

- ४) निवृत्तीवेतन निधी अंशदान/जमा अहवाल.
- ५) निधीचा ताळमेळ घेताना चुका/त्रुटी याबाबतचा अहवाल तयार करणे.
- ६) निधी हस्तांतरण अहवाल.
- ७) निवृत्त निधी हस्तांतरण अहवाल.

वार्षिक सेवा पुरवठादार (ASP)

- १) वर्गणीदाराकडून प्रत्यक्ष अर्जाचे नमूने एकत्रित गोळा करून ते वार्षिक सेवा पुरवठादार यांना पाठविणे.
- २) वर्गणीदाराचा वार्षिक योजनेसाठी वार्षिक सेवा पुरवठादार यांना पाठविलेला निधी.
- ३) वर्गणीदाराच्या तपशीलाबाबतची इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीने संकलित केलेली माहिती वार्षिक सेवा पुरवठादार यांना पाठविणे.
- ४) वार्षिक योजनेबाबतच्या सूचना पाठविणे.
- ५) वार्षिक योजनेच्या विक्रीबाबतची माहिती स्वीकृत/कायम करणे : नियत वयोमान पूर्ण झालेल्या वर्गणीदारांना वार्षिक सेवा पुरवठादार वार्षिक योजना विक्री केल्याबाबतची अंतिम स्वीकृत माहिती कळवू शकेल.
- ६) तक्रारी आणि तक्रार निवारण.
- ७) विश्वस्त बँकेकडून हस्तांतर केलेल्या निधीबाबत स्वीकृती कायम करणे.

इतर

- १) निवृत्तीवेतन निधी विनियामक व प्राधिकरण राज्य शासन, केंद्र शासन आणि वित्त विभाग यांना नियतकालिक व विशिष्ट कारणापुरते मासिक प्रगती अहवाल (तक्रार निवारण अहवालासह) पाठविणे.
- २) नोडल अधिकाऱ्यांसाठी नियतकालिक अभ्यासक्रम कार्यक्रम आयोजित करणे.
- ३) राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेमधील निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापक (PFM) विश्वस्त बँक (Trusted Bank) आणि इतर मध्यस्थ यांना विश्वासार्ह आणि चूका विरहित केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरण पद्धती उपलब्ध करून देणे.

केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरण पद्धतीचे शुल्क

राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेमधील नियमीत आणि नविन सभासदाकरिता केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरणाचे सध्याचे दर खालीलप्रमाणे आहेत.

अ. क्र.	सेवा शुल्काचे लेखाशीर्ष	राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना नियमित (रुपये) *	राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना एल.आय.टी.इ. (रुपये) **
१.	पी.आर.ए. सुरवातीचे शुल्क	५०.००	३५.००
२.	पी.आर.ए.वार्षिक देखभाल शुल्क	१९०.००	५०.००
३.	व्यवहार शुल्क	४.००	४.०० ***

* दिनांक ०१ जुलै २०१३ पासून लागू

**** एनपीएस - एलआयटीई करिता कमी केलेले शुल्क हे चालू वर्गणीदारास १५ लक्ष मर्यादेपर्यंत लागू असेल (दिनांक २६ मार्च २०१३ पासून लागू)**

***** १२ मोफत व्यवहारानंतर/वार्षिक लागू**

राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना विश्वस्त निधीबाबत

निवृत्तीवेतन निधी विनियामक व प्राधिकरण यांनी राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना विश्वस्त निधी (एन.पी.एस. ट्रस्ट) ची स्थापना दिनांक २७ फेब्रुवारी २००८ रोजी एन.पी.एस. विश्वस्त निधी लेखी करारानुसार अंमलात आणली. राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना (एन.पी.एस.) च्या मालमत्ता आणि निधी यांची लाभार्थीच्या (वर्गणीदार) हिताकरिता काळजी घेण्यासाठी घटनेनुसार स्थापना करण्यात आली. राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेचा वैयक्तिक वर्गणीदार हा एन.पी.एस. विश्वस्त निधीचा लाभार्थी असेल. एन.पी.एस.विश्वस्त निधीच्या उद्दिष्टाची पूर्तता करण्यासाठी विश्वस्त निधी मंडळाकडून राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेमधील निधीचे वर्गणीदाराच्या हिताच्या दृष्टीकोनातून व्यवस्थापन करण्यात येते.

राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना विश्वस्त निधीचे कार्य

करारनाम्यामध्ये नमूद केल्याप्रमाणे उद्दिष्टांची पूर्तता करण्यासाठी राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना विश्वस्त निधीचे निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापक (PFM.) आणि इतर मध्यस्थ उदा.विश्वस्त बँक (अक्सिस बँक), केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरण (NSDL) स्टॉक होल्डींग कॉर्पोरेशन ऑफ इंडिया लिमिटेड यांचेबरोबर परस्पर संबंध ठेवणे विश्वस्त निधीला इतर मध्यस्थ आणि कार्यवाही करणाऱ्या संस्था यांचेबरोबर करारनामे करणे. कर्तव्य पार पाडणेचे अधिकार आहेत.

राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना विश्वस्त निधीच्या कर्तव्यानुसार खालील बाबींची खात्री करण्यात येते.

- १) निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापक व्यवहाराच्या सुरक्षिततेसाठी उद्योगी दलालाची यादी करुन त्यांचेमार्फत व्यवहार करील आणि एखाद्या दलाला समवेत अनावश्यक केंद्रीकरण होऊ देणार नाही.
- २) निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापक लाभार्थ्यांच्या हिताच्या दृष्टीकोनातून हानीकारक होणार नाही म्हणून मध्यस्थांना अनावश्यक आणि अवाजवी लाभ होवू देणार नाही.
- ३) निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापकाकडून निधी योजनाच्या गुंतवणूकीचे इतर कार्याबरोबरच व्यवस्थापन केले जाते आणि लाभार्थ्यांच्या हितासाठी बाधक ठरणाऱ्या कोणत्याही गोष्टीबाबत आवश्यक ती उपाययोजना करण्यात येते.
- ४) निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापकाचे सर्व कार्य आणि व्यवहार हे निवृत्तीवेतन निधी विनियामक व प्राधिकरण यांनी तरतूद केलेल्या मार्गदर्शक सूचना/निर्देश यानुसार चालते.
- ५) दिनांक १ जुलै २००९ रोजी निवृत्तीवेतन निधी विनियामक व प्राधिकरण आणि राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना विश्वस्त निधी यांचेमध्ये निवेदन पत्रिकेचा करारनामा स्वाक्षरी करण्यात आला आहे.

दिनांक १.०१.२००४ नंतर सेवेत रुजू झालेले केंद्र शासनाचे कर्मचारी (संरक्षण सेवे व्यतिरिक्त) यांचेसाठी राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना सुरु करण्यात आलेली आहे. त्याचबरोबर राज्य शासनानी राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेमध्ये सहभागी होण्यास सुरुवात केली. दि.०१.०१.२००८ पासून तीन निधी व्यवस्थापकांची शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या निधीचे व्यवस्थापन करण्यासाठी नेमणूक करण्यात आलेली आहे.

- १) एस.बी.आय.पेंशन फंड प्रायव्हेट लिमिटेड
- २) युटीआय रिटायरमेंट सोल्युशन्स लिमिटेड
- ३) एल.आय.सी.पेंशन फंड लिमिटेड

दिनांक १ मे २००९ पासून राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना ही भारतामधील सर्व नागरिकांसाठी खुली करण्यात आली आहे. सध्या खालीलप्रमाणे सात निधी व्यवस्थापक असंघटित क्षेत्रामधील निधीचे व्यवस्थापन पाहत आहेत.

- १) एस.बी.आय.पेंशन फंडस प्रायव्हेट लिमिटेड
- २) यु.टी.आय.रिटायरमेंट सोल्युशन्स लिमिटेड
- ३) आय.सी.आय.सी.आय.प्रुडेन्शियल पेंशन फंड मॅनेजमेंट कंपनी लिमिटेड
- ४) कोटक महिंद्रा पेंशन फंड लिमिटेड
- ५) रिलायन्स कॅपिटल पेंशन फंड लिमिटेड
- ६) एल.आय.सी.पेंशन फंड लिमिटेड
- ७) एच.डी.एफ.सी.पेंशन मॅनेजमेंट कंपनी लिमिटेड

सर्व निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापकां समवेत करारनाम्यावर स्वाक्षरी करण्यात आलेल्या आहेत. तसेच स्टॉक होल्डींग कॉर्पोरेशन ऑफ इंडिया बरोबर करारनामे स्वाक्षरी करण्यात आलेली असून सदर संस्था ही गुंतवणूक दस्तऐवजाची काळजीवाहू म्हणून काम करते. आतापर्यंत सव्वीस राज्य शासन/केंद्र शासित प्रदेश यांनी राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेमध्ये प्रवेश केला असून राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना विश्वस्त निधी बरोबर करारनामे स्वाक्षरी केले आहेत. अनेक राज्य शासनानी राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेबाबत समावेश करण्याची इच्छा प्रकट केली आहे.

निधी व्यवस्थापकांच्या कामकाजाचे मूल्यमापन करण्यासाठी दर तिमाहीस राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेचा आढावा घेण्यात येतो आणि सुधारणा करण्यासाठी आवश्यक त्या सूचना देण्यात येतात.

दि.३१ ऑगस्ट २०१६ रोजी राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेची वर्गणीदारांची संख्या १००.६१ लक्ष असून व्यवस्थापकीय मालमत्ता (ए.यु.एम.) रु.१,४४,११५.१५ कोटी आहे.

निवृत्तीवेतन निधी विनियामक प्राधिकरण यांची प्रस्तावना

भारत सरकारने सन १९९९ मध्ये ज्येष्ठ नागरिकांच्या भारतामधील उत्पन्नाच्या सुरक्षिततेची तपासणी करण्यासाठी OASIS (ज्येष्ठ नागरिकांसाठी सामाजिक व उत्पन्न सुरक्षितता नवे धोरण) प्रकल्पास अधिकारपत्र दिलेले आहे. OASIS याच्या अहवालांमधील शिफारशीनुसार भारत सरकारने केंद्र/राज्य शासनाच्या सेवेमधील नवीन प्रवेश करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांसाठी संरक्षण सेवेमधील कर्मचारी वगळता सध्या अस्तित्वात असणाऱ्या सेवा निवृत्तीवेतन कायदे योजनाएवजी अंशदायी सेवा निवृत्तीवेतन योजनेचा स्वीकार केलेला आहे. दरम्यान दिनांक २३ ऑगस्ट २००३ रोजी भारत सरकारने ठरावाद्वारे भारतामधील सेवानिवृत्ती विभाग स्थापन करणे, सुधारणा करणे आणि नियमित करण्यासाठी निवृत्तीवेतन निधी विनियामक व प्राधिकरण (पी.एफ.आर.डी.ए.) ची स्थापना केलेली आहे. दि.२२ डिसेंबर २००३ रोजी भारत सरकारने अंशदायी सेवा निवृत्तीवेतन योजना घोषित केलेली आहे. सदर योजनेस दिनांक ०१ जानेवारी २००४ पासून राष्ट्रीय सेवा निवृत्तीवेतन योजना (एन.पी.एस.) असे नांव देण्यात आलेले आहे. दिनांक ०१ मे २००९ पासून राष्ट्रीय सेवानिवृत्ती वेतन योजना देशामधील सर्व नागरिकांसाठी

उदा.स्वतःच्या उद्योगामध्ये कार्यरत असणारे व्यावसायिक आणि असंघटित क्षेत्रामधील इतर यांच्याकरिता ऐच्छिक तत्वावर लागू करण्यात आलेली आहे.

दिनांक १९ सप्टेंबर २०१३ रोजी निवृत्तीवेतन निधी विनियामक प्राधिकरण कायदा मंजूर केला असून तो दिनांक १ फेब्रुवारी २०१४ रोजी जाहीर करण्यात आला आहे. निवृत्तीवेतन निधी विनियामक व प्राधिकरण नियमितपणे राष्ट्रीय सेवा निवृत्तीवेतन योजनेमध्ये अंशदान करणाऱ्या भारत शासनाचे कर्मचारी, राज्य शासनाचे कर्मचारी आणि खाजगी संस्था/संघटना आणि असंघटित क्षेत्रामधील कर्मचाऱ्यांच्या अंशदानाचे नियमन करीत आहे. सेवा निवृत्तीवेतन व्यापारक्षेत्रामध्ये वाढ आणि सुधारणा होण्याची हमी निवृत्तीवेतन निधी विनियामक व प्राधिकरणाने दिली आहे.

Benefits under NPS

Let me take a case of Upper Division Clerk(UDC) who joins government service in 2014 at the age of 25 and renders 35 years of service till attaining 60 years of age. He / She gets 3% annual increment every year and gets one promotion every 10 year under M.A.C.P. Although he / she is likely to get 14 to 20% increase in D.A every year as per Consumer Price Index I just take 12%(assuming 6 + 6%) 2 times D.A in a year

YEAR	D.A. assumed @ 12% Per annum	PAY + GRADE PAY with 3% annual increment	D.A	TOTAL	Total Monthly Subscription (employee and Govt)	Annual Subscription	Annual Appreciation of Investments @ 8.7% Only	TOTAL PENSION WEALTH
2014	107%	9910	10604	20514	4102	49224	2320	51,544
2015	119%	10210	12150	22360	4471	53652	7012	1,12,208
2016	131%	10520	13781	24301	4860	58320	12511	183039
2017	143%	10840	15501	26341	5268	63216	18903	265158
2018	155%	11170	17314	28484	5696	68352	26290	359800
2019	167%	11510	19222	30732	6146	73752	34779	468331
2020	179%	11860	21229	33089	6618	79416	44487	592234
2021	191%	12220	23340	35560	7112	85344	55546	733124
2022	203%	12590	25558	38148	7630	91560	68097	892781
2023	215%	12970	27886	40856	8172	98064	82293	1073138
2024*	227%	14130	32075	46205	9240	110880	98589	1282607
2025	239%	14560	34798	49358	9872	118464	117170	1518241
2026	251%	15000	37650	52650	10530	126360	138041	1782642
2027	263%	15450	40634	56084	11216	134592	161433	2078667
2028	275%	15920	43780	59700	11940	143280	187596	2409543
2029	287%	16400	47068	63468	12694	152328	216809	2778680
2030	299%	16900	50531	67431	13486	161832	249371	3189883
2031	311%	17410	54145	71555	14312	171744	285614	3647241
2032	323%	17940	57946	75886	15178	182136	325893	4155270
2033	335%	18480	61908	80388	16078	192936	370601	4718807
2034*	347%	21060	73078	94138	18828	225936	421184	5365927
2035	359%	21700	77903	99603	19920	239040	478101	6083068
2036	371%	22360	82956	105316	21064	252768	541139	6876975
2037	383%	23030	88205	111235	22248	266976	610878	7754829

YEAR	D.A. assumed @ 12% Per annum	PAY + GRADE PAY with 3% annual increment	D.A	TOTAL	Total Monthly Subscripti on (employee and Govt)	Annual Subscrip tion	Annual Appreciation of Investments @ 8.7% Only	TOTAL PENSION WEALTH
2038	395%	23730	93734	117464	23492	281904	687954	8724687
2039	407%	24450	99512	123962	24792	297504	773068	9795259
2040	419%	25190	105546	130736	26148	313776	866975	10976010
2041	431%	25950	111845	137795	27560	330720	970498	12277228
2042	443%	26730	118414	145144	29028	348336	1084535	13710099
2043	455%	27540	125307	152847	30570	366840	1210066	15287005
2044*	467%	29640	138419	168059	33612	403344	1348977	17039326
2045	479%	30530	146239	176769	35354	424248	1501283	18940857
2046	491%	31450	154420	185870	37174	446088	1668876	21055821
2047	503%	32400	162972	195372	39074	468888	1853953	23378662
2048	515%	33380	171907	205287	41058	492696	2057162	25928520
2049	527%	34390	181235	215625	43126	517512	2280169	28726201

* MACP / Promotion Years

- (A) Therefore, the total pension wealth of a government servant who joined in 2014 and retiring under New Pension Scheme shall at the time of his retirement be Rs. 2,87,26,201/-
 (B) 60% of the lump-sum pension wealth which he / she will be getting on retirement: Rs.1,72,35,720
 (C) 40% invested in an annuity scheme which he / she can receive before 70 years: Rs.1,14,90,481
 (D) Earned Leave Encashment: Rs. 215625 x 10 months : Rs. 21,56,250
TOTAL of (A) (B) (C) and (D) will be Rs. 3,08,82,451

Death Gratuity:

Although not entitled for retirement gratuity, but eligible for Death Gratuity If died during the service

Monthly Pension:

At the assumed Interest at the rate of 8.7% per annum on the other 40% of pension wealth of Rs.1,14,90,481 invested in annuity shall fetch monthly pension of at least : Rs.83,306/-

Not only this, before he / she attains the age of 70 he / she can withdraw the remaining 40% of his pension wealth of Rs. 1,14,90,481/- which if invested in Fixed Deposit of a nationalised bank can fetch interest and take care of not only of his wife and children but his descendants also for generations to come.

This is just a tip of the iceberg. If we consider the other 4 pay commission benefits that materialize on 1/1/2016, 1/1/2026, 1/1/2036 and 1/1/2046 which a NPS pensioner who joins as UDC shall be getting before his retirement in 2049, his total pension wealth will be undoubtedly double the above amount which comes to more than Rs.5 crores. While a person who joins as U.D.C. gets this much, one will be rocked out of stupor to know what a Group A officer who renders 35 years of service may get – undoubtedly his total pension wealth will be more than Rs.10 crores.

Benefits under Central Government Pension Scheme

Now let us see what will be the retirement benefits of the above person if he / she is put in government pension scheme:

1. Gratuity for 16.5 months :

Rs.2,15,625 x 16.5 months = Rs.35,57,812/- Restricted to Rs.10,00,000

2. Earned Leave Encashment:

Rs. 215625 x 10 months : Rs.21,56,250

3. Pension Commutation:

Rs.17195 x 40% = Rs.6878 x 12 x 8.194 years Rs 6,76,300

Total Benefits under Central Government Pension Scheme: Rs.38,32,550

4. GPF Balance:

As it is a general tendency of the government servants to withdraw from GPF frequently, there will be very little left at the time of retirement

5. Monthly pension

i) Rs.34390 / 2 = Rs.17195 (basic pension being 50% of pay and grade pay Less 40% of basic pension towards commutation (Rs 6878) which will be restored after 15 years

Balance basic pension is Rs. 10317

ii) DA @ 527% of basic pension of Rs.17195 = Rs. 90617 (subject to increase in DA every 6 months based on consumer price index)

Total pension is Rs.1,00,934 per month.

After the death of government servant say after 67 years, spouse can take only 60% of the basic pension i.e. Rs.17195 x 60% = Rs.10317 plus D.A. at the prevailing rates. After spouse's death children are unlikely to draw the pension as they would have already crossed the age limit. Thus, unlike the dependents of NPS pensioners, there will be nothing left for financial security of the dependents of the government pensioners .

Thus it is unwise on the part of government servants who have joined after 1/1/2004 to demand for abolition of NPS scheme and grant of government pension.

राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेबाबत वारंवार विचारले जाणारे प्रश्न

- सर्व
- नागरिकांकरीता नमुना

* राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना म्हणजे काय?

राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना हे सेवानिवृत्तीसाठी तरतूद करावयाचे बचत खाते असून ते सहज सुरु करता येणारे, कमी खर्चाचे, कर बचत करणारे, लवचिक आणि हाताळण्यास सोपे आहे. राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेमध्ये वैयक्तिक खातेदार निवृत्तीवेतन स्वतः वर्गणी भरू शकतो आणि त्याला कामावर ठेवणारासुद्धा सामाजिक

सुरक्षितता/ कल्याणासाठी त्याच्या खात्यामध्ये सहवर्गणी जमा करू शकतो. राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना वर्गणीदाराने त्याच्या खात्यामध्ये अर्थ स्पष्ट करणाऱ्या सहभागावर आधारलेली आहे. योजनेमधून बाहेर पडताना किती फायदा होवू शकेल हे स्पष्ट करण्यात आलेले नाही आणि साठत जाणारी संपत्ती/मालमत्ता ही जमा केलेली वर्गणी आणि त्यामधून केलेल्या गुंतवणूकीपासून मिळालेले उत्पन्न यावर अवलंबून असते.

जेवढी जास्त वर्गणी जमा केल्यास त्यामधून जास्तीत जास्त गुंतवणूक करता येईल. सदरची गुंतवणूक मोठ्या कालावधीसाठी केल्यास निधीचा संचय होईल आणि खर्च पण कमी येईल, तेवढा संचय होणारी निवृत्तीवेतनाची मालमत्ता मूल्य सुद्धा जास्त होईल.

वर्गणी सहभाग + गुंतवणूक वाढ - खर्च = संचित निवृत्तीवेतन मालमत्ता.
(वैयक्तिक सहभाग + कामावर ठेवणाराचा सह सहभाग)

*** राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेमध्ये कोण सहभागी होऊ शकतो ?**

खालील अटीच्या अधीन राहून कोणीही निवासी/अनिवासी भारतीय नागरिक या योजनेचा सभासद होवू शकतो.

* ज्यांचे वय अर्ज दिनांकास १८-६० वर्षांच्या दरम्यान आहे, अशी कोणतीही व्यक्ती त्याचा/तिचा अर्ज हा पीओपी/एसपी यांचेकडे सादर करू शकते कोणीही नागरिक, वैयक्तिक कर्मचारी, काम देणारा गट (संयुक्त गट) हे राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेचे आवश्यक ती सर्व माहिती आणि तुमच्या ग्राहकाची ओळख (केवायसी) कागदपत्रे सादर करून भाग घेऊ शकतात. वयाची ६० वर्षे पूर्ण झाल्यानंतर तुम्हाला राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेचा सहभाग/वर्गणी जमा खात्यामध्ये करण्याची परवानगी दिली जात नाही.

*** अनिवासी भारतीय राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेचे खाते सुरु करू शकतो का?**

होय, अनिवासी भारतीय राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेचे खाते सुरु करू शकतो. भारतीय रिझर्व्ह बँक आणि फेमा यांनी वेळोवेळी घालून दिलेल्या नियमन करण्याच्या निर्देशानुसार अनिवासी भारतीय त्यांचा सहभाग जमा करता येईल. जर वर्गणीदाराने नागरिकत्वाची स्थिती बदलली तर त्याचे/तिचे राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना खाते बंद केले जाईल.

*** जर माझी इतर कोणत्याही भविष्य निर्वाह निधी खात्यामध्ये गुंतवणूक असेल तरीही मी राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेमध्ये गुंतवणूक करू शकतो का?**

होय, तुमची राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेमधील गुंतवणूक ही बाब इतर भविष्य निर्वाह निधी मधील गुंतवणूकीपासून स्वतंत्र/वेगळी आहे.

*** मी अशासकीय/खाजगी अस्तित्वात असलेल्या निवृत्तीवेतन निधीमध्ये गुंतवणूक केली आहे. तरी सुद्धा मी राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेमध्ये गुंतवणूक करू शकतो का?**

होय. राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेमधील गुंतवणूक ही इतर निवृत्तीवेतन निधीमधील सहभागापासून स्वतंत्र आहे.

*** राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेचे खाते मी कसे आणि कोठे सुरु करू शकतो?**

राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना ही अस्तित्वात असलेल्या अधिकृत ठिकाणाच्या उपस्थितीमध्ये (पॉइंट ऑफ प्रेझेंट-पीओपी) विभागलेली आहे. आणि जवळ जवळ सर्व बँक (खाजगी आणि — सार्वजनिक क्षेत्रामधील दोन्हीही) आणि इतर अनेक वित्तीय संस्था या राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेचे काम करण्याकरिता अधिकृत ठिकाणची उपस्थिती (पीओपी) म्हणून नोंदणीकृत करण्यात आलेल्या आहेत. राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेमध्ये गुंतवणूक

करण्यासाठी तुम्हाला अधिकृत ठिकाणाकडून (पीओपी) राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेचे खाते सुरु करावे लागेल. आणि तुम्हाला वर्गणीदाराचे खाते सुरु करण्यासाठी आवश्यक फॉर्म भरणे, राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेची माहिती आणि यासंबंधी आवश्यक ती इतर सर्व माहिती याबाबत मार्गदर्शन करण्यात येईल.

*** अधिकृत ठिकाणची उपस्थिती (पीओपी) आणि अधिकृत ठिकाणची उपस्थिती — सेवा पुरवठादार (पीओपी-एसपी) म्हणजे कोण आणि त्यांची भूमिका काय?**

अधिकृत ठिकाणची उपस्थिती (पीओपी) हे राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेमधील वर्गणीदार आणि राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना यांच्यामधील परस्पर क्रियांचे प्रथम ठिकाण आहे. अधिकृत ठिकाणच्या उपस्थितीच्या अधिकृत शाखा यांना अधिकृत ठिकाणाच्या उपस्थितीचे सेवा पुरवठादार (पीओपी-एसपी) म्हणून काम पाहतात. हे गोळा करण्याची ठिकाणे म्हणून काम करतात. आणि राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेच्या वर्गणीदारांना विविध प्रकारच्या ग्राहक सेवा पुरवतात तसेच राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना खाते बंद करण्याच्या विनंतीवरही कार्यवाही करण्यात येते.

*** राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेचे खाते सुरु करण्यासाठी माझ्या राहण्याच्या ठिकाणापासून जवळ असणारे पीओपी-एसपी यांचे ठिकाण/पत्ता आम्ही कसा शोधून काढू?**

निवृत्तीवेतन निधी विनियामक व विकास प्राधिकरण (पीएफआरडीअे) यांच्या वेबसाईटवरून पीओपी-एसपी यांचे योग्य ठिकाण शोधता येईल. तसेच सदरची माहिती ही केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरण (सीआरअे) यांच्या खालील वेबसाईटवर उपलब्ध आहे. यांच्या खालील वेबसाईटवर उपलब्ध आहे.

<http://www.npskra.nsdl.co.in/pop-sp.php>

*** पारा माझ्या अंशदान निवृत्तीवेतन योजना क्रमांकाच्या (पीआरअेएन) अर्जाच्या नमुन्याबाबतच्या स्थितीची कशी माहिती मिळेल.**

वर्गणीदार हा केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरण (CRA) च्या वेबसाईट वरून सद्यःस्थिती ची तपासणी करता येईल. www.cra-nsdl.com/CRA या वेबसाईटवरून पीओपी-एसपी यांनी दिलेला १७ अंकी पावती क्रमांक वापरून किंवा CRA-FC यांना सादर केलेल्या पोहच पावतीवर पीओपी एसपी यांनी दिलेला क्रमांक वापरून आवश्यक असणारी माहिती प्राप्त करता येईल. अंशदान निवृत्तीवेतन योजना क्रमांक डाकमेल तयार केल्यानंतर संबंधितांना ई-मेल सूचना तसेच एसएमएस सूचना नोंदणी केलेल्या ई-मेल आयडी आणि मोबाईल क्रमांकावर वर्गणीदारास कळविण्यात येते.

*** राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेचे खाते सुरु करण्यासाठी कोणती कागदपत्रे सादर करावी लागतात?**

- अ) वर्गणीदाराचा पूर्ण भरलेला नोंदणी अर्ज
- ब) ओळखीचा पुरावा
- क) राहण्याच्या पत्त्याबाबतचा पुरावा
- ड) वय/जन्म तारखेचा पुरावा

*** राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेच्या खाली देण्यात आलेल्या निवृत्ती खात्याचे विशेष स्वरूप/वेगळेपणा काय आहे?**

राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेच्या खालील निवृत्ती खात्याची प्रमुख/ठळक वैशिष्ट्ये खालीलप्रमाणे

- **प्रत्येक** वैयक्तिक वर्गणीदारास अंशदान निवृत्तीवेतन योजना क्रमांक (पी आर अे एन) कार्ड देण्यात येते आणि त्याला १२ अंकी एकमेव क्रमांक असतो जर एखाद्यावेळी सदरचे कार्ड हरवले अगर चोरी झाले तर अतिरिक्त खर्च भरल्यानंतर तेच कार्ड पुन्हा छपाई करुन देण्यात येते.
- राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेच्या खात्या अंतर्गत दोन उप खाती- स्तर - I आणि स्तर - II उघडण्यात येतात. स्तर - I खाते हे मुख्य खाते आणि वर्गणीदारास स्तर - II खाते उघडण्याचा विकल्प उपलब्ध असून त्यातून व्यवहार करता येतात. उप खात्याची प्रमुख वैशिष्ट्ये खालील प्रमाणे आहेत.
- स्तर - I खाते : या खात्यामधून निवृत्ती खाते असल्यामुळे पैसे काढता येत नाहीत. राष्ट्रीय निवृत्ती वेतन योजनेच्या अटी पूर्ण झाल्यानंतरच या खात्यामधून पैसे काढून घेता येतात.
- स्तर - II खाते : स्तर - I खाते असणाऱ्या खातेदारास ऐच्छिक बचत करण्यासाठी सदरची ज्यादा सवलत उपलब्ध करुन देण्यात आलेली आहे. वर्गणीदारास त्यांच्या इच्छेनुसार या खात्यामधून केव्हाही रक्कम काढण्याची सुविधा उपलब्ध आहे.

*** माझ्या राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेच्या खात्यामध्ये शासन काही सहभाग भरणार काय?**

नाही. तुमच्या राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेच्या खात्यामध्ये शासनाकडून कोणताही सहभाग भरण्यात येणार नाही. तथापि ज्या खातेदाराने स्वावलंबन योजनेअंतर्गत खाते सुरु केले असून सदर योजनेमध्ये नमूद केलेल्या शर्ती नुसार भारत सरकारकडून अशा प्रकारच्या राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेच्या खात्यामध्ये सहभाग भरण्यात येतो.

*** कोणत्या प्रकारे राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना खाते सहज वापरण्यासारखे आहे?**

राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजना खात्याची सहज वापरण्यासाठी खालीलप्रमाणे वैशिष्ट्ये आहेत.

- राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेचे खाते हे वैयक्तिक नोकरी आणि ठिकाण/ भौगोलिक स्थिती लक्षात न घेता देशामधून कोणत्याही ठिकाणावरून चालू ठेवता येते.
- वर्गणीदार एका क्षेत्रामधून दुसऱ्या क्षेत्रामध्ये जाऊ शकतो. उदा.खाजगी क्षेत्रामधून शासकीय क्षेत्रामध्ये किंवा त्या उलट किंवा खाजगी क्षेत्रामधून सामुदायिक क्षेत्रामध्ये किंवा त्या उलट. म्हणून खाजगी नागरिक त्याच खात्याचा वापर जरी तो केंद्रशासन, राज्यशासन इत्यादी क्षेत्रामध्ये गेला तरी करू शकतो. तसेच वर्गणीदार एका क्षेत्रामधील एका पीओपीकडून दुसऱ्या पीओपीकडे आणि एका पीओपी-एसपीकडून दुसऱ्या पीओपी-एसपीकडे जाऊ शकतो तसेच एखादा कर्मचारी नोकरी सोडून स्वतः रोजगार करू लागला तरी त्याच्या खात्यामध्ये त्याचा वैयक्तिक सहभाग भरू शकतो. जरी त्याने परत नोकरी स्विकारली तरी तो त्याचा वैयक्तिक सहभाग भरू शकतो आणि त्याला काम देणारासुद्धा यापुढे त्याचा सहभाग कर्मचाऱ्याच्या खात्यामध्ये जमा करू शकतो.
- वर्गणीदार त्याचा सहभाग राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेमध्ये कोणत्याही पीओपी/पीओपी-एसपी यांचेकडे नोंदणी केली नसली तरी आणि भारतामध्ये कोठेही जमा करू शकतो.

*** मला एकापेक्षा जास्त राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेची (रा.नि.यो.) खाते सुरु करता येवू शकतात का?**

नाही.एका व्यक्तीकरिता रा.नि.यो.मध्ये अेकापेक्षा जास्त खाती उघडण्यास परवानगी देण्यात येत नाही. आणि तशी आवश्यकतासुद्धा नाही. कारण तुम्ही तुमचे रा.नि.यो.खाते कोणत्याही विभाग आणि ठिकाणावरून चालू ठेवू शकता.

*** रा.नि.यो.मध्ये प्रतिवर्षी कमीत कमी किती सहभाग रक्कम भरणे आवश्यक आहे? जर माझे खाते किमान सहभाग जमा न केल्यामुळे बंद झाले असेल तर ते मी पुन्हा कसे सुरु करू शकतो?**

होय, एका आर्थिक वर्षामध्ये स्तर - I खात्यामध्ये वर्गणीदाराने किमान रु.६०००/- सहभाग रक्कम भरणे आवश्यक आहे.तर सदरची रक्कम खात्यामध्ये जमा झाली नसल्यास सदर खाते गोठविण्यात येते.सदर खाते पुन्हा सुरु करण्यासाठी खातेदाराने खाते गोठवलेल्या कालावधीमधील किमान सहभाग जमा करणे अनिवार्य आहे. तसेच ज्या वर्षी खाते पुन्हा सुरु करण्यासाठी खातेदार खाते गोठवलेल्या कालावधीमधील किमान सहभाग जमा करणे अनिवार्य आहे. खाते परत सुरु करण्यासाठी वर्गणीदाराने पीओपीकडे जाऊन आवश्यक ती रक्कम जमा करावी. खालील तक्त्यावरून किमान सहभागाच्याबाबत संपूर्ण माहिती व आवश्यकता याबाबतची माहिती मिळते.

सर्व नागरिकां करिता नमुना	स्तर - I	स्तर - II
खाते सुरु करताना किमान सहभाग	रु.५००	रु.१०००
प्रत्येक सहभागाची किमान रक्कम	रु.५००	रु.२५०
एका वर्षामधील किमान सहभाग	रु.६०००	रु.२०००
सहभागाची किमान वारंवारिता	वर्षामध्ये - I	वर्षामध्ये - I

*** रा.नि.यो.मध्ये वर्गणीदाराच्या सहभागाच्या निधीचे व्यवस्थापन कसे केले जाते?**

निवृत्तीवेतन निधी विनियामक व विकास प्राधिकरण यांनी गुंतवणूकीबाबत दिलेल्या मार्गदर्शक सूचनानुसार वर्गणीदारांनी खात्यामध्ये जमा केलेली सहभागाची रक्कम ही निवृत्तीवेतन निधी विनियामक व विकास प्राधिकरणाकडून निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापक (पी.एफ.एम.) यांच्याकडे गुंतवणूक करण्यात येते. गुंतवणूक मार्गदर्शक सूचना अशा प्रकारे तयार करण्यात आल्या आहेत की, जरी बाजारामधील मंदीचे वातावरण असते. (चतूर/शहाण्या लोकांनी गुंतवणूक केली, शासकीय हमी, सार्वजनिक क्षेत्रामधील बॉण्ड आणि इक्विटी इत्यादीमुळे) तरी वर्गणीदाराच्या सहभागाबाबत त्याचा कमीत कमी प्रभाव पडेल.आता सध्या ८ निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापक आहेत. जे वर्गणीदाराने दिलेल्या विकल्पानुसार वर्गणीदाराचा निधी व्यवस्थापन करतात. आत सध्या खाली दिलेल्या ८ निवृत्तीवेतन निधीपैकी अेकाची निवड करण्याचा विकल्प वर्गणीदारास देण्यात आला आहे.

- आय.सी.आय.सी.आय.प्रुडेंशियल फंड
- एल.आय.सी.पेन्शन फंड
- कोटक महिन्द्रा पेन्शन फंड
- रिलायन्स कॅपिटल पेन्शन फंड
- एस.बी.आय.पेन्शन फंड

- युटीआय रिटायरमेंट सोल्युशन्स पेन्शन फंड
- एचडीएफसी पेन्शन मॅनेजमेंट कंपनी
- डीएसपी ब्लॅक रॉक पेन्शन फंड मॅनेजर्स

निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापकाची नोंदणी ही सतत चालू असणारी प्रक्रिया असल्या मुळे सदरची यादी वेळोवेळी अद्ययावत करण्यात येईल.

*** वर्गणीदारास कोणत्या वेगवेगळ्या प्रकारच्या निधी गुंतवणूक योजना उपलब्ध आहेत?**

रा.नि.यो.(एन.पी.एस.) वर्गणीदारासाठी पैशाची गुंतवणूक करण्याकरिता दोन प्रकारच्या योजना उपलब्ध आहेत.

- **ॲक्टिव्ह निवड** — या प्रकारामध्ये व्यक्ती कोणत्या प्रकारच्या मालमत्तेमध्ये किती टक्के सहभागाचा निधी गुंतवणूक करावयाचा याबाबत निर्णय घेईल. (मालमत्ता वर्ग इ. - किमान ५०% मालमत्ता वर्ग - क, मालमत्ता वर्ग - ग)
- **ॲटो निवड**- आयुष्यभराचा निधी - रा.नि.यो.अंतर्गत हा डिफॉल्ट विकल्प आहे आणि वर्गणीदाराच्या वयानुसार आपोआप निधीचे व्यवस्थापन करण्यात येते. सविस्तर माहितीसाठी www.pfrda.org.in ही वेबसाईट पहावी. जेथे गुंतवणूक विकल्प आणि निधी व्यवस्थापन याबाबतची सविस्तर माहिती उपलब्ध आहे.

*** मी एका गुंतवणूक योजनेमधून दुसऱ्या योजनेमध्ये जाऊ शकतो का आणि/ किंवा निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापक आणि असे शक्य असेल तर कसे?**

होय. रा.नि.यो.(एन.पी.एस.) मध्ये वर्गणीदारास योजना बदलण्यासाठी प्राधान्य देण्याचा पर्याय उपलब्ध करून देण्यात आला आहे. वर्गणीदारास भविष्या मधील उत्पन्नाची गरज भागविण्यासाठी वयानुसार मालमत्ता वर्ग इ, क, ग वर आधारित गुंतवणूक करण्याचा विकल्प उपलब्ध आहे. तरी सुद्धा वर्गणीदारास निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापक (पी.एफ.एम.) आणि गुंतवणूकीची निवड (ॲक्टिव्ह/ॲटो) करण्याचा विकल्प उपलब्ध आहे.

*** रा.नि.यो.(एन.पी.एस.) मध्ये डिफॉल्ट निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापक (पी.एफ.एम.) साठी काही विकल्प उपलब्ध आहे का?**

होय. रा.नि.यो.(एन.पी.एस.) मध्ये डिफॉल्ट नि.नि.व्य.(पी.एफ.एम.) साठी पर्याय उपलब्ध आहे. आणि एस.बी.आय.पेन्शन फंड प्रायव्हेट लि.हे डिफॉल्ट नि.नि.व्य. म्हणून कार्य करतात

*** माझ्या स्तर I आणि स्तर - II खात्यासाठी वेगवेगळे नि.नि.व्य.(पीएफएम) गुंतवणूक पर्याय उपलब्ध आहेत काय?**

होय. तुम्ही वेगवेगळे नि.नि.व्य.(पी.एफ.एम.) साठी गुंतवणूक पर्यायाची रा.नि.यो.(एन.पी.एस.) अंतर्गत स्तर - I आणि स्तर - II खात्यासाठी निवड करू शकता.

*** रा.नि.यो.(एन.पी.एस.) अंतर्गत स्तर - I आणि स्तर - II खात्यासाठी मी वारसदाराची मी नेमणूक करू शकतो का?**

होय.रावियो (एन.पी.एस.) मध्ये खाते सुरु करण्याच्या वेळी विहित नमुन्यामध्ये आपण वारसदार नोंदणीबाबत तपशील भरणे आवश्यक आहे. रा.नि.यो. (एन.पी.एस.) मधील स्तर - I आणि स्तर - II खात्यासाठी जास्तीत जास्त ३ वारसदार तुम्ही नेमू शकता. अशा वेळी आपण तुमच्या बचतीचा किती टक्के हिस्सा प्रत्येक वारसदारास

मिळावा याबाबतचा स्पष्ट तपशील नमूद करणे आवश्यक आहे. सर्व वारसदारांच्या एकत्रित हिशशांची बेरीज एकूण १००% असावी.

*** मी नोंदणी करताना वारसदारांची नेमणूक केलेली नाही. त्यानंतरच्या कालावधीमध्ये मी वारसदारांची नेमणूक करू शकतो का? त्याबाबत कार्यपद्धती कशी आहे?**

जर तुम्ही रानियो (एनपीएस) मध्ये नोंदणी करण्याच्या वेळी वारसदारांची नेमणूक केली नसेल तर ती तुम्ही तुम्हाला कायम निवृत्तीवेतन खाते क्रमांक (पीआरएएन) मिळाल्यानंतर सुद्धा करता येईल. त्यासाठी तुम्हाला पीओपीकडे जावे लागेल आणि वारसदार नेमणूकीच्या नोंदी अद्ययावत करून घ्याव्या लागतील.

*** माझ्या रा.नि.यो.(एन.पी.एस.) खात्याच्या वारसदारांमध्ये मी बदल करू शकतो का?**

होय. तुम्हाला तुमचा कायम निवृत्तीवेतन खाते क्रमांक प्राप्त झाल्यानंतर तुम्ही रानियो मधील स्तर – I मधील खात्याचे वारसदार कोणत्याही वेळी बदलू शकता.

*** वारसदारांची नेमणूक करण्यासाठी काही खर्च आहे का?**

जेव्हा आपण कायम निवृत्तीवेतन खाते क्रमांक नोंदणी करताना वारसदारांची नेमणूक केली आहे. अशा वेळी आपणांकडून कोणताही शुल्क/खर्च घेण्यात येत नाही. तथापि त्यानंतर वारसदारांची नोंद करण्याची आपली विनंती सेवा मागणीची विनंती म्हणून विचारात घेतली जाते. आणि तुमच्याकडून शुल्क म्हणून रु.२०/- आणि लागू असणारा सेवा कर प्रत्येक विनंतीस आकारण्यात येतो.

*** रा.नि.यो. (एन.पी.एस.) मध्ये अंशदान भरणाऱ्या वैयक्तिक खातेदारास आयकरा बाबत कोणत्या सवलती उपलब्ध आहेत?**

● **कर्मचाऱ्यांना मिळणारी कर सवलत**

एखादी व्यक्ती जी नोकरदार असून रानियो मध्ये सहभाग भरते तिला स्वतःच्या सहभागावर तसेच नोकरी देणाऱ्याच्या सहभागावर कर सवलतीचा लाभ घेता येतो.

(अ) कर्मचाऱ्याचा स्वतःचा सहभाग - वेतनाच्या (मूळ वेतन+महागाई भत्ता) १०% मर्यादेपर्यंत सेक्शन ८० सीसीडी (१) अंतर्गत सवलत मिळते तसेच सेक्शन ८० सीसीडी अंतर्गत यासाठी रु.१ लक्ष कमाल मर्यादा आहे.

(ब) नोकरी देणाराचा सहभाग - वेतनाच्या (मूळ वेतन+महागाई भत्ता) १०% मर्यादेपर्यंत नोकरी देणारा सहभाग सेक्शन ८० सीसीडी (२) अंतर्गत सवलत मिळते. तसेच सेक्शन ८० सीसीडी अंतर्गत यासाठी कमाल मर्यादा रु.१ लक्ष आहे.

स्वयं रोजगाराबाबत मिळणारी कर सवलत

सेक्शन ८० सीसीडी (१) अंतर्गत स्थूल उत्पन्नाच्या १०% पर्यंत कर सवलत मिळते. तसेच सेक्शन ८० सीसीडी अंतर्गत एकूण कमाल मर्यादा रु.१ लक्ष आहे.

*** ज्यावेळी वयाची ६० वर्षे पूर्ण होतील. अशावेळी संचय झालेल्या निवृत्तीवेतन मालमत्ता काढून घेण्यासाठी कोणत्या तरतूदी लागू आहेत?**

वर्गणीदारास दरमहा निवृत्तीवेतन मिळण्यासाठी संचय झालेल्या निवृत्तीवेतन मालमत्तेपैकी किमान ४०% रक्कमेची वार्षिक योजना खरेदी करणे आवश्यक आहे. आणि उर्वरित रक्कम एकावेळी वर्गणीदारास प्रदान करण्यात येते.

*** मी निवृत्त होण्याचा विचार केला तर माझ्या बचतीचे काय होईल किंवा मला वयाची ६० वर्षे पूर्ण होण्या अगोदर माझे रा.नि.यो. (एन.पी.एस.) खाते चालू ठेवावयाचे नाही?**

अध्या परिस्थितीमध्ये संचित निवृत्तीवेतन मालमत्तेपैकी किमान ८०% मालमत्ता मूल्यांची वर्गणीदाराने वार्षिक योजना खरेदी करण्यासाठी उपयोगात आणणे आवश्यक आहे ज्यामुळे वर्गणीदारास दरमहा निवृत्तीवेतन मिळेल आणि उर्वरित शिल्लक रक्कम वर्गणीदारास एक रकमी परत करण्यात येते.

*** जर वर्गणीदाराचा वयाची ६० वर्षे पूर्ण होण्यापूर्वी मृत्यू झाल्यास अशा परिस्थितीमध्ये देय होणारे कोणते लाभ मिळतील आणि सदर लाभ कोणाला मिळतील?**

वर्गणीदाराचा मृत्यू झाल्यास अशा दुर्दैवी वरती परिस्थितीमध्ये संपूर्ण संचित झालेली निवृत्तीवेतन मालमत्ता (१००%) वर्गणीदाराचे वारसदार/वर्गणीदारांचे कायदेशीर वारस यांना प्रदान करण्यात येईल आणि अशावेळी वार्षिक योजनेची खरेदी केली जाणार नाही. त्यामुळे मासिक निवृत्तीवेतन मिळणार नाही.

*** रा.नि.यो. (एन.पी.एस.) मध्ये देय असणारे लाभ कसे मिळवावेत?**

रानियो मधून बाहेर पडण्यासाठी वर्गणीदारास खाते बंद करण्याचा अर्ज, लाभ काढून घेण्यासाठी आवश्यक असणारी विशिष्ट कागदपत्रे यासह संबंधित पीओपीकडे अर्ज करावा लागेल आणि पीओपी त्या कागदपत्रांची सत्यता पडताळून सदर अर्ज व कागदपत्रे केंद्रीय अधिवेशन देखभाल अभिकरण (सीआरए) कडे NSDL कडे पुढे पाठवील. केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरण (CRA) तुमचा दावा नोंदणी करील आणि तुम्हाला आवश्यक त्या अर्जाचा नमुनासह, कोणती पद्धती अवलंबण्याची आहे आणि कोणती कागदपत्रे त्यासोबत सादर करावी लागतील याबाबत कळवेल. एकदा कागदपत्रे मिळाल्यानंतर CRA अर्जावर कार्यवाही करून तुमच्या खात्यामधील शिल्लक देऊन टाकील.

*** पैसे काढून घेण्याच्या नमुनासोबत कोणती कागदपत्रे सादर करणे आवश्यक आहे?**

तुमचा दावा मान्य करण्यासाठी पैसे काढून घेण्याच्या नमुन्या सोबत कोणती कागदपत्रे सादर करणे आवश्यक आहे.

१) कायम निवृत्तीवेतन खाते क्रमांक मूळ प्रत.

२) ओळखपत्राच्या साक्षांकित प्रती (उदा.पासपोर्ट, आधार कार्ड, वैध वाहन परवाना, निवडणूक ओळखपत्र इत्यादी.)

३) रहिवासी पुराव्यासाठी साक्षांकित प्रती (उदा.पासपोर्ट, आधार कार्ड, वैध वाहन परवाना, निवडणूक ओळखपत्र इत्यादी.)

४) रद्द केलेले धनादेश (वर्गणीदाराचे नाव, बँक खाते क्रमांक, आय.एफ.एस.सांकेतांक यासह) किंवा नांव, बँक खाते क्रमांक आणि आय.एफ.एस.सी.सांकेतांक असणारे बँकेचे प्रमाणपत्र त्यामुळे तुमच्या खात्यावर रक्कम जमा करण्यात येईल किंवा इलेक्ट्रॉनिक माध्यमाद्वारे हस्तांतरित करण्यात येईल.

सूचना - निवृत्तीवेतन निधी विनियामक व विकास प्राधिकरण यांच्या पीएफआरडी.ऑ.ऑ.ग. या वेबसाईटवर ओळखपत्र आणि रहिवासी पुरावा याबाबत सादर करावयाच्या ग्राहक कागदपत्राची असणारी यादी परिपत्रकाद्वारे उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे.

*** रा.नि.यो. (एन.पी.एस.) चा वय वर्ष ६० पूर्ण झालेला वर्गणीदार खाते बंद होण्याच्या वेळी/योजनेमधून बाहेर पडण्याच्या वेळी एकूण मिळणारी काढून घेता येणारी रक्कम लांबणीवर टाकू शकतो का?**

होय. एखादा वर्गणीदार रानियोमधील काढून घेण्यासाठी पात्र असलेली एकूण रक्कम वयाची ७० वर्षे पूर्ण होईपर्यंत काढून घेणे लांबणीवर टाकू शकतो.

*** रक्कम काढून घेण्याच्या वेळी माझा कायम निवृत्तीवेतन खाते क्रमांक (PRAN) गोठवलेला असल्यास/बंद स्थितीत असल्यास माझ्या रक्कम काढून घेण्याबाबत काय घडेल?**

रक्कम काढून घेण्याच्या मागणीवर नेहमी सारखीच कार्यवाही करण्यात येईल. परंतु वर्गणीदाराने त्यांचे खाते परत चालू केलेले नसल्यामुळे त्यावर दंड आकारण्यात येईल. त्याशिवाय बंद खाते पुन्हा सुरु करता येणार नाही किंवा खाते परत सुरु करण्यासाठी आवश्यक असणाऱ्या खर्चाची रक्कम जमा केलेली नाही. अशा स्थितीमध्ये सीआरओ ते खाते आवश्यक तो दंड आकारतील आणि पैसे काढून घेण्याच्या मागणीवर कार्यवाही करण्यात येईल.

*** वार्षिक योजना म्हणजे काय?**

वार्षिक योजना वित्तीय दस्तऐवज असून ज्यामुळे ठराविक रकमेवर मासिक/त्रैमासिक/वार्षिक पद्धतीने ठराविक कालावधीसाठी दिलेल्या खरेदी किंमतीवर किंवा निवृत्तीवेतन मालमत्तेवर नियमित प्रदान करण्यात येते सोप्या शब्दामध्ये तो वित्तीय दस्तऐवज असून ज्यावरती मासिक/त्रैमासिक/ वार्षिक निवृत्तीवेतन असून तुम्ही निवडलेल्या कालावधीसाठी विशिष्ट दराने प्रदान करण्यात येते.

*** रा.नि.यो. (एन.पी.एस.) वार्षिक सेवा पुरवठादार काय आहेत आणि त्यांची नांवे काय आहेत?**

रानियो अंतर्गत भारतीय जीवन विमा कंपन्या या इन्शुरन्स रेग्युलेटरी अँड डेव्हलपमेंट अथॉरिटी (आय.आर.डी.अ.) यांचा परवाना असलेल्या विमा कंपन्यांना निवृत्तीवेतन निधी विनियामक व विकास प्राधिकरण यांनी वार्षिक सेवा पुरवठादार म्हणून पॅनेलवर नोंद केली असून रानियोमधील वर्गणीदारांना वार्षिक योजना सेवा पुरविण्याची जबाबदारी सोपविलेली आहे. सध्या खालील वार्षिक सेवा पुरवठादार हे पीएफआरडीअे च्या सेवा पॅनेलवर आहेत.)

- १) लाइफ इन्शुरन्स कापोरेशन ऑफ इंडिया
- २) एस.बी.आय.लाईफ इन्शुरन्स कंपनी लिमिटेड
- ३) आय.सी.आय.सी.आय. प्रुडेंशिअल लाईफ इन्शुरन्स कंपनी लिमिटेड
- ४) बजाज अलायज लाईफ इन्शुरन्स कंपनी लिमिटेड
- ५) स्टार युनियन डाय - इची लाईफ इन्शुरन्स कंपनी लिमिटेड
- ६) रिलायन्स लाईफ इन्शुरन्स कंपनी लिमिटेड
- ७) एच.डी.एफ.सी.स्टँडर्ड लाईफ इन्शुरन्स कंपनी लिमिटेड

सूचना - वार्षिक सेवा पुरवठादार नेमणूक करणे ही कायम चालणारी प्रक्रिया आहे आणि भविष्यामध्ये वार्षिक सेवा पुरवठादाराच्या यादीमध्ये वाढ होऊ शकते.

*** रा.नि.यो. मध्ये वर्गणीदारास मासिक निवृत्तीवेतन उपलब्ध असणाऱ्या वार्षिक योजनांच्या वेगवेगळ्या प्रकारची माहिती द्या?**

राष्ट्रीय निवृत्तीवेतन योजनेच्या वर्गणीदारांना वार्षिक सेवा पुरवठादारांकडून सामान्य प्रकारच्या वार्षिक योजना उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहेत. तथापि काही वार्षिक योजना पुरवठादार काही निराळे स्वरूप असलेल्या, थोडासा फरक असणाऱ्या एकत्रित प्रकारच्या वार्षिक योजना उपलब्ध करून दिल्या आहेत.

१) वार्षिक नेमणूक झालेल्यांना समान दराने जीवनभर निवृत्तीवेतन (वार्षिक योजना) प्रदान करणे.

- २) निवृत्तीवेतन (वार्षिक योजना) ५,१०,१५ किंवा २० वर्षाकरिता प्रदान करणे आणि त्यानंतर तुम्ही हयात असेपर्यंत देणे.
- ३) पॉलिसीधारकाच्या मृत्युपर्यंत त्याला निवृत्तीवेतन प्रदान करणे तसेच त्याच्या मृत्युनंतर खरेदी किंमत परत करणे.
- ४) दर साल दर शेकडा ३% वाढीव सरळ दराने निवृत्तीवेतन धारकास हयात असेपर्यंत प्रदान करणे.
- ५) पॉलिसी धारकाचा मृत्यु झाल्यानंतर त्याच्या/तिच्या पती/पत्नी यांना निवृत्तीवेतन (वार्षिक योजना) यांच्या ५०% रक्कम प्रदान करणे, तसेच पॉलिसीधारकास हयात असेपर्यंत निवृत्तीवेतन देणे.
- ६) पॉलिसी धारकास हयात असेपर्यंत निवृत्तीवेतन प्रदान करणे, त्याच्या/ तिच्या मृत्युनंतर पती/पत्नी यांना वार्षिक योजनेची १००% रक्कम परत करणे.
- ७) पॉलिसीधारकास हयात असेपर्यंत निवृत्तीवेतन देणे, तसेच त्याच्या मृत्युनंतर १००% वार्षिक योजना परत करण्याची तरतूद असणे, पॉलिसीधारकाच्या पूर्वी त्याच्या/तिच्या पती/पत्नीचा मृत्यु झाल्यास पॉलिसीधारकाच्या मृत्युनंतर वार्षिक योजना बंद होईल आणि वारसदारांना खरेदी किंमत परत करण्यात येईल.

*** वार्षिक योजनेची खरेदी करताना वार्षिक उत्पन्नाबाबत कोणते घटक विचारात घेणे आवश्यक आहे?**

तुमची निवृत्तीवेतन मालमत्ता/निधी तुमचे मासिक, वार्षिक योजना/ निवृत्तीवेतन किती मिळेल हे निश्चित करते. जेवढी मोठी संचित निवृत्ती वेतन मालमत्ता/निधी वार्षिक योजना खरेदीसाठी वापरण्यात येईल, त्यानुसार जास्तीचे मासिक निवृत्तीवेतन मिळेल. त्याशिवाय वार्षिक योजनेची रक्कम वार्षिक योजनेच्या प्रकारानुसार वर्गणीदाराने केलेल्या निवडीनुसार बदलणारी असते.

*** रानियो अंतर्गत डिफॉल्ट वार्षिक योजना आणि डिफॉल्ट वार्षिक योजना पुरवठादार म्हणजे काय?**

रानियो अंतर्गत सर्व वर्गणीदारास खालीलप्रमाणे डिफॉल्ट वार्षिक योजना सेवा पुरवठादार आणि वार्षिक योजना उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहेत.

- १) डिफॉल्ट वार्षिक योजना पुरवठादार - लाईफ इन्शुरन्स कॉर्पोरेशन ऑफ इंडिया (एल. आय.सी.).
- २) डिफॉल्ट वार्षिक योजना - पॉलिसीधारकास आयुष्यभर वार्षिक योजनेचा लाभ मिळेल आणि १००% वार्षिक योजना पॉलिसीधारकाच्या मृत्युनंतर त्याच्या/तिच्या पती/पत्नीस देण्याची तरतूद आहे. पॉलिसीधारक आणि त्याच्या पती/पत्नीच्या मृत्युनंतर वार्षिक योजनेचे मासिक प्रदान बंद करण्यात येईल. किंवा पॉलिसीधारकाच्या मृत्युनंतर जर पती/पत्नी यांचा मृत्यु झाल्यास खरेदी किंमत कोणत्याही प्रकारे परत करण्यात येणार नाही. तरीही हे लक्षात घ्यावे की डिफॉल्ट विकल्प हा वर्गणीदाराच्या हिताचे रक्षण करण्यासाठी उपलब्ध करून दिलेला आहे. आणि हक्क मिळण्यास लागणारा विलंब टाळण्यासाठी आणि तो कोणत्याही वार्षिक सेवापुरवठादाराच्या हिताचे रक्षण करणे/महत्त्व वाढविण्याच्या दृष्टिकोनातून करण्यात आलेला नाही किंवा वार्षिक योजना पुरवठादाराचे वेगळे रूप दाखविण्यासाठी करण्यात आलेला नाही. जर रानियो मधील वर्गणीदाराच्या खात्यामध्ये डिफॉल्ट वार्षिक योजना खरेदी करण्यासाठी पुरेशी रक्कम उपलब्ध नसेल आणि डिफॉल्ट वार्षिक सेवा पुरवठादारांकडून अशा परिस्थितीमध्ये वर्गणीदारास उपलब्ध असणाऱ्या निधीमध्ये जो वार्षिक योजना देऊ शकेल अशा वार्षिक योजना पुरवठादाराची निवड करणे भाग आहे.

* रा.नि.यो. मध्ये वयाची ६० वर्षे पूर्ण झाल्यानंतर माझ्या खात्यामध्ये संचित झालेल्या निवृत्तीवेतन मालमतेपैकी ४०% पेक्षा जास्त मालमतेचा वापर मी वार्षिक योजना खरेदीसाठी करू शकतो का?
होय. वर्गणीदार वयाची ६० वर्षे पूर्ण केल्यानंतर त्याच्या संचित निवृत्तीवेतन मालमतेच्या १००% उपयोग वार्षिक योजना खरेदीसाठी करू शकतो.

* रा.नि.यो. मधील वर्गणीदार वयाची ६० वर्षे पूर्ण झाल्यानंतर रानियो मधून बाहेर पडताना वार्षिक योजना खरेदी करण्यासाठी वेगळे मत मांडू शकतो.

होय. रानियो मधून बाहेर पडण्याच्यावेळी कमीत कमी तीन वर्षे मुदतीची वार्षिक योजना खरेदी करणे नियमानुसार आवश्यक आहे. याबाबत एखाद्याचे दुमत असू शकेल.

* लाभ काढून घेण्यासाठी कोणाकडे मागणी/दावा करणे आवश्यक आहे?

निवृत्तीवेतन निधी विनियामक व विकास प्राधिकरण यांचेकडे नोंदणीकृत असलेल्या जवळच्या पीओपी/पीओपी-एसपी/एकत्र करणारा यांचेकडे सर्व विभागामधील नागरिक कार्पोरेटसह आणि रानियो लाईट स्वावलंबन वर्गणीदार यांना मागणी पाठविण्याचा विकल्प उपलब्ध आहे.

- वर्गणीदाराने विहित नमुन्यामधील अर्ज आणि त्यासोबत आवश्यक असणाऱ्या कागदपत्रांचा संच पाठविणे आवश्यक आहे.
- सर्व नागरिक आणि मॉडेल विभागातील वर्गणीदारांना बाहेर पडण्याचे नियम लागू आहेत.
- १. वयाची ६० वर्षे पूर्ण झाल्यानंतर
- २. वयाची ६० वर्षे पूर्ण होण्यापूर्वी रानियो मधून बाहेर पडणे.
- ३. वर्गणीदाराचा मृत्यु झाल्यानंतर.
- वार्षिक योजनेतील/मासिक निवृत्तीवेतन कसे अदा करण्यात येते?
मासिक निवृत्तीवेतन/वार्षिक योजना संबंधित वर्गणीदाराच्या बँक खात्यामध्ये हस्तांतर करून वार्षिक सेवा पुरवठादारांकडून अदा करण्यात येते.

* माझे रानियो खाते आहे आणि पुरविण्यात येणाऱ्या सेवांबाबत माझी तक्रार आहे. मी कोणाला व कसा अहवाल सादर करावा?

खाली दिलेल्या मार्गाने वर्गणीदार त्याची तक्रार पाठवू शकतो.

• कॉल सेंटर/इंटर ॲक्टिव्ह व्हाईस रिसपान्स सिस्टीम (आयव्हीआर)

वर्गणीदार केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरण (सीआरओ) यांचे समवेत टोल फ्री दूरध्वनी क्रमांक १-८००-२२२०८० वर संपर्क साधून आपली तक्रार टी-पिनचा वापर करून नोंद करता येते. कॉल सेंटर अधिकाऱ्याशी संपर्क साधून तक्रार दाखल करता येते.

- **केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरणाकडे थेट फिजीकल फॉर्म पाठवून**

वर्गणीदाराने त्याचा विहित नमुन्यामधील तक्रार अर्ज पीओपी-एस.पी यांचेकडे सादर करावा. पीओपी-एसपी सदरचा अर्ज केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरण यांच्या केंद्रीय तक्रार व्यवस्थापन योजना (सी.जी.एम.एस.) यांचेकडे पाठवतील. वर्गणीदार त्याची तक्रार विहित नमुन्यामध्ये थेट केंद्रीय अभिलेख देखभाल अभिकरणाकडे पाठवू शकतो.

- **वेब बेस इंटरफेस**

वर्गणीदार त्याची तक्रार वेबसाईटवर दाखल करू शकतो. वेब साईट www.npskra.nsdl.co.in सदर तक्रार कायम निवृत्तीवेतन खाते क्रमांक देताना दिलेल्या आय पिनचा वापर करून दाखल करता येते.